

PLATÓ: CONCEPTES I VOCABULARI

Metafísica

Idea: objecte ideal, realitat estable, que perdura. No està sotmesa ni al canvi, ni al moviment, ni al temps; i tampoc la podem situar en cap espai. Per això, les Idees són invariables, eternes i immutables. Existeixen al marge de la nostra existència, si nosaltres no existíssim o no les descobríssim, seguirien existint. Plató afirma que les Idees són veritats necessàries, absolutes, no poden no ésser. Les Idees són transcendents, són més reals que les coses sensibles. N'hi ha de diversos tipus: les idees de coses, idees matemàtiques, idees de valors i la Idea de Bé (la més important de totes). Com que són pures no hi pot haver idees de coses innobles (com per exemple la brutícia o dels vicis).

Idea de bé: Idea suprema, la mare de tota la resta d'idees. Plató no especifica el significat complet de la Idea de Bé. La Idea de Bé no es pot explicar posant exemples pràctics, no és un descobriment que fa el filòsof i que pugui compartir amb tot el món. Ens diu que és un coneixement privilegiat, fruit de molts anys d'estudi i, en conseqüència no es pot resumir en poques paraules. Però sí que ens donarà algunes pistes: sabem que el Bé fa referència al bé de la polis i això significa que el Bé comú sempre estarà per sobre del bé particular.

Cosa: objecte del món sensible, sotmès al canvi, al moviment i al temps. Les coses per Plató són còpies, imitacions, i existeixen perquè participen de les idees. Sense idees no hi ha coses, tenen una relació de dependència unidireccional.

Món Intel·ligible: és on Plató situa les Idees. És un món incorpori, immaterial, perquè no està situat a cap espai, no està sotmès al temps i tampoc es veurà afectat pel canvi. El Món Intel·ligible és, per tant, superior al Món Sensible.

Món Sensible: està situat en l'espai, hi experimentem el pas del temps i està sotmès al canvi i al moviment. Totes les coses que puguem conèixer són materials i no són eternes perquè encara que algunes durin més que d'altres, totes acabaran per desaparèixer.

Jora: el lloc, l'espai, el receptacle en el qual el Demiurg situarà el Món sensible.

Demiurg : déu immortal, la funció del qual és ordenar. Aquest s'inspira en les Idees, les copia i crea el Món Sensible sobre la jora. Amb aquesta figura, Plató explica com les Idees són els models, els originals dels quals participen les coses del Món Sensible.

Teoria del coneixement i psicologia

Episteme: (ciència, saber) fa referència al coneixement d'allò intel·ligible, de les Idees.

Doxa: (opinió) fa referència al coneixement sensible i, per tant, no és fiable.

Eikasia: és el grau de coneixement més baix, es constitueix per aquelles afirmacions que només es recolzen en la observació sensible (per exemple "la lluna creix i decreix", "els pals es torcen quan els introduïm en l'aigua").

Pistis: grau de coneixement basat en l'observació sensible però des d'una perspectiva crítica. Constitueix l'intent d'entendre els fenòmens basant-nos en hipòtesis explicatives (per exemple, "la lluna té fases perquè la ombra de la terra la cobreix durant el seu cicle"). Per Plató, aquest tipus de coneixement, no és un saber però sí que es pot considerar una opinió raonable.

Dianoia: grau de coneixement superior perquè estudia objectes intel·ligibles, però no tots, només arriba a les Idees matemàtiques. És un saber en sí mateix però necessita fer hipòtesis explicatives, raonaments discursius i sovint s'ajuda de representacions sensibles per això no Plató no considera que sigui el grau de coneixement més elevat.

Noesis: el saber absolut. Segons Plató implica una visió, una intuïció directa de les Idees i s'hi arriba mitjançant la dialèctica. Per arribar a aquest coneixement elevat, però, Plató ens diu que és necessari haver passat pels altres tres. El coneixement perfecte s'hi arriba amb esforç i no tothom el pot obtenir (només els filòsofs/governants de la República).

Dialèctica: és una tècnica d'anàlisi conceptual que ens ajuda a entendre la jerarquia que hi ha entre les Idees.

Ànima: subjecte de coneixement. Forma part del Món Intel·ligible i comparteix la mateixa naturalesa que les idees (objecte de coneixement). Plató ens explica en el *Fedre* que, tot i el seu origen diví, l'ànima es troba empresonada en un cos a causa d'un accident: per això pot fer d'intermediària entre els dos móns, la seva funció és recordar (conèixer). L'ànima també determina les classes socials de *República* de Plató: depenent de la part de l'ànima que ens domini, formarem part de la classe dels artesans, els guardians o els governants.

Ànima concupiscible: És la part de l'ànima més baixa, simbolitzada en el *Fedre* pel cavall negre (el que té tendències materials i fa caure al carro sencer al Món sensible). El que la caracteritza són els desitjos més baixos, els més materials i als que els domina aquest tipus d'ànima no poden tenir càrrecs elevats, per això Plató diu que conformaran la classe productora de la República, són els artesans. Plató la situa en el ventre i diu que la virtut a la qual poden aspirar els que els domini aquesta ànima és la moderació.

Ànima irascible: És la part de l'ànima que domina a la classe dels guardians de la República (el cavall blanc en el *Fedre*). Està allotjada al pit i posseeix la virtut del valor per això els que els domina aquest tipus d'ànima tenen la funció de protegir la República.

Ànima racional: és la part més elevada de l'ànima, Plató la situa al cap i els que els domina aquest tipus d'ànima es caracteritzen per la saviesa i la prudència per això tenen la funció de governar la República. És l'ànima dels filòsofs/reis i en algun diàleg Plató afirma que, en realitat, és l'única part realment immortal de l'ànima.

Cos: presó de l'ànima, pertany al Món Sensible.

Home: el fruit d'aquesta unió antinatural i accidental entre ànima (espiritual) i cos (material). L'home també integra un dualisme: cos i ànima posseeixen orígens i essències diferents (sensible i ideal respectivament). Plató dirà que "l'home és ànima i té cos".

Teoria de la Reminiscència: teoria segons la qual conèixer és el mateix que recordar. Segons Plató, l'ànima ja posseeix el coneixement, perquè té la mateixa naturalesa que les idees ("el semblant coneix el semblant"); però accidentalment es troba tancada en el cos de l'home (en el Món Sensible) que l'ha fet oblidar el seu origen, per això conèixer és recordar. L'home, mitjançant la raó és capaç de recordar que la seva ànima posseeix la mateixa naturalesa que les Idees i té la possibilitat de recuperar allò que havia perdut.

Ètica i política

Intel·lectualisme moral: teoria ètica segons la qual només aquell qui coneix el Bé pot realitzar-lo, establint lleis bones i justes: conèixer el bé, significa obrar bé. Aquesta concepció de moral es basa en la idea que hi ha una identificació entre el coneixement i la virtut, el savi no pot fer mal i qui fa el mal és per ignorància.

República: sistema polític utòpic dissenyat per Plató en el seu llibre homònim (*La República*). L'Estat el configura una polis autosuficient, no hi ha comerciants i només tres classes socials: artesans/productors, guardians/defensors i filòsofs/governants. Tots els aspectes de la vida dels individus estan controlats per l'Estat, que vetlla pel bé comú. Dóna especial rellevància a l'educació, els nens són educats per servir a la comunitat estrictament dins de les classes socials a les que seran consignats. La família està prohibida, per això Plató defensa el "comunitarisme sexual", cap dona pertany a cap home i al revés. També defensa la igualtat entre gèneres; no hi ha diferències significatives entre homes i dones ja que les diferències no es troben en el cos (que pertany al món sensible), sinó en la classe d'ànima de cadascú; per això no hi ha cap raó per excloure a les dones de cap classe social. A la República també queden prohibides les manifestacions artístiques com la pintura i la poesia. Plató pensava que l'art enganyava ja que intentava mostrar la bellesa sensible quan la Bellesa verdadera es troba en allò Intel·ligible (les Idees). L'elaboració d'aquest model d'Estat i tota la teoria política platònica està sustentada i justificada en la seva metafísica (teoria de les Idees).

Aristocràcia Etimològicament el govern dels millors. Sistema polític just en que els filòsofs, els que tenen les millors ànimes, són els que governen. Segons Plató és un govern guiat per la saviesa.

Timocràcia: *timos* en grec significa valor. És un govern militar i massa violent. Plató considera que el valor no és una virtut adequada per a regir un govern.

Oligarquia: *oligos*, en grec: "pocs". És el govern dels rics (i aquests sempre són pocs, una minoria). Els rics sempre persegueixen finalitats egoistes, busquen conservar i acumular la riquesa per sí mateixos i per tant, per Plató és una forma de govern injusta.

Democràcia: etimològicament, govern del poble. Per a Plató és el règim de la opinió pública, el regne dels sofistes, del no saber. En la democràcia hi vota tothom, al marge de són savis o no. Qualsevol persona pot governar (per acumulació de vots) independentment de si està capacitada per exercir el seu càrrec.

Tiranía és el govern més injust de tots. Aquest règim polític és la conseqüència dels excessos i de la degeneració de la democràcia. El tirà governa a partir de la seva cobdícia i les lleis són fruit de la seva voluntat, el seu despotisme i la seva ignorància.